

ВИКОРИСТАННЯ СПОРТУ ЯК ІНСТРУМЕНТУ «М'ЯКОЇ СИЛИ» В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ УКРАЇНИ: АСПЕКТИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

THE USE OF SPORT AS A «SOFT POWER» TOOL IN UKRAINE'S INTERNATIONAL RELATIONS: ASPECTS OF PUBLIC ADMINISTRATION AND SOCIAL POLICY

У статті досліджується використання спорту як інструменту «м'якої сили» в міжнародних відносинах України, з акцентом на аспекти публічного управління та соціальної політики. Підкреслено, що спорт відіграє значну роль у формуванні позитивного міжнародного іміджу держави, особливо в умовах війни та геополітичної напруги. Аналіз показує, як завдяки спортивним досягненням, благодійним подіям і підтримці міжнародної спільноти Україна зміцнює свої позиції на глобальній арені, не використовуючи примусові методи впливу, а звертаючись до культурних та гуманітарних цінностей. Особлива увага приділена ініціативам платформи United24, яка об'єднує світових лідерів, зірок спорту та громадськість задля підтримки України у часи кризи. Публікації в світових медіа, таких як Le Monde, AP News та The Times, підкреслюють, як український спорт підтримує моральний дух нації і створює емоційний зв'язок із міжнародною аудиторією, закликаючи до солідарності з українським народом. У висновках статті акцентується на важливості спорту як інструменту соціальної інтеграції вразливих груп населення, зокрема ветеранів, переселенців та людей з інвалідністю. Наголошується також на важливості публічної дипломатії та медіапідтримки, які допомагають посилювати міжнародний вплив України. Рекомендації зосереджуються на розвитку спортивної інфраструктури, підтримці інноваційних проєктів, співпраці з міжнародними спортивними організаціями та залученні відомих спортсменів як амбасадорів, а також на активній державній підтримці стратегії «м'якої сили». Автори підкреслюють, що інтеграція спорту, медіа та соціальних ініціатив сприятиме зміцненню міжнародного іміджу України, соціальній згуртованості та утвердженню країни як активного і значущого учасника світової спільноти.

Ключові слова: спорт, м'яка сила, міжнародні відносини, Україна, публічне управління,

соціальна політика, спортивна дипломатія, United24, медіа, публічна дипломатія.

This article explores the use of sports as a tool of "soft power" in Ukraine's international relations, with a focus on public administration and social policy aspects. It emphasizes that sports play a significant role in shaping the country's positive international image, especially in times of war and geopolitical tension. The analysis shows how, through athletic achievements, charitable events, and the support of the international community, Ukraine strengthens its position on the global stage by appealing to cultural and humanitarian values rather than coercive methods. Special attention is given to the United24 platform initiatives, which unite global leaders, sports stars, and the public in supporting Ukraine during times of crisis. Publications in major global media outlets, such as Le Monde, AP News, and The Times, highlight how Ukrainian sports uplift national morale and foster an emotional connection with an international audience, calling for solidarity with the Ukrainian people. The article concludes by stressing the importance of sports as a tool for social integration of vulnerable groups, such as veterans, internally displaced persons, and people with disabilities. It also underscores the significance of public diplomacy and media support in amplifying Ukraine's international influence. The recommendations focus on the development of sports infrastructure, support for innovative projects, cooperation with international sports organizations, engaging famous athletes as ambassadors, and active state support for the soft power strategy. The authors emphasize that integrating sports, media, and social initiatives will enhance Ukraine's international image, foster social cohesion, and solidify the country's role as an active and influential participant in the global community.

Key words: sports, soft power, international relations, Ukraine, public administration, social policy, sports diplomacy, United24, media, public diplomacy.

УДК 351

DOI <https://doi.org/10.32782/rma2663-5240-2024.41.34>

Петренко І.І.

д. політ. наук, доцент,
професор кафедри політичних наук
філософського факультету,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
ORCID ID: 0000-0003-3328-4102

Майстренко К.М.

к. наук з держ. упр.,
доцент кафедри публічного
адміністрування,
Міжрегіональна академія управління
персоналом
ORCID ID: 0000-0001-8586-9271

Постановка проблеми. У сучасному світі спорт став одним із важливих інструментів формування позитивного іміджу держави на міжнародній арені. Використання «м'якої сили» через спортивні досягнення, організацію міжнародних змагань та участь у спортивних заходах дозволяє країнам досягати стратегічних цілей без застосування військової сили чи економічного тиску. Для України, яка переживає складні виклики, пов'язані з військовою агресією та необхідністю утвердження свого місця в глобальному політичному порядку ден-

ному, спорт може стати дієвим інструментом «м'якої сили».

Публічне управління та соціальна політика відіграють ключову роль у реалізації спортивних ініціатив, спрямованих на зміцнення міжнародного іміджу держави. Через відповідні програми підтримки спорту, популяризації фізичної культури серед населення, а також налагодження міжнародного співробітництва у спортивній сфері, Україна здатна зміцнити свої позиції у світовій спільноті. Розгляд аспектів публічного управління та соціальної політики в

контексті використання спорту як інструменту «м'якої сили» є актуальним для розуміння можливостей і обмежень цього підходу у зміцненні міжнародних відносин України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідження пропонують розширене розуміння спорту як інструменту «м'якої сили», що включає не лише державних, а й недержавних акторів, які сприяють зміцненню миру та поширенню важливих гуманітарних принципів. Український спорт, зокрема через ініціативи платформи United24, відіграє значну роль у зміцненні позитивного іміджу України на міжнародній арені. Платформа об'єднує міжнародну спільноту та залучає фінансові ресурси для гуманітарних і відновлювальних проєктів, використовуючи силу відомих спортсменів і міжнародних благодійних подій, що сприяє формуванню солідарності та приверненню уваги до України через історії стійкості українських спортсменів.

Публікації в провідних світових медіа, таких як Le Monde, AP News та The Times, висвітлюють не лише спортивні досягнення українців, але й їхню стійкість в умовах війни. Ці матеріали демонструють роль спорту як «м'якої сили», що не лише піднімає моральний дух українців, але й створює емоційний зв'язок із міжнародною аудиторією, сприяючи підтримці та розумінню української ситуації.

Мета статті – дослідити, як спорт може слугувати потужним інструментом «м'якої сили» у міжнародних відносинах, зокрема у випадку України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інструменти «м'якої сили» через спорт можуть включати різноманітні аспекти, такі як участь українських спортсменів у міжнародних змаганнях, активна присутність у міжнародних спортивних асоціаціях, організація великих спортивних подій та просування національних спортивних брендів. Участь спортсменів на міжнародних аренах демонструє світовій спільноті не лише силу українського спорту, але й мужність та стійкість нації, яка протистоїть викликам. Виступаючи під українським прапором, спортсмени стають своєрідними амбасадорами країни, несучи її культурні та моральні цінності до кожної країни світу.

Важливою складовою цієї стратегії є публічне управління, яке має забезпечити ефективну державну підтримку спорту. Це включає фінансування спортивних програм, створення і підтримку спортивної інфраструктури, а також стимулювання участі населення у спортивних заходах. Завдяки політичній підтримці держава здатна формувати спортивні програми, що спрямовані не лише на розви-

ток професійного спорту, але й на залучення широких верств населення до фізичної активності. Така стратегія сприяє підвищенню рівня здоров'я нації, соціальної згуртованості та позитивно впливає на суспільні настрої.

Крім того, спорт є важливим елементом соціальної політики. Завдяки спортивним програмам можна досягати соціальної інтеграції вразливих груп населення, таких як ветерани війни, внутрішньо переміщені особи, діти з малозабезпечених сімей та особи з інвалідністю. Спортивні ініціативи, спрямовані на соціальну підтримку цих груп, можуть значно сприяти їх адаптації та соціалізації, допомагаючи подолати психологічні травми та інтегруватися у суспільство. В цьому контексті спортивні організації, громадські ініціативи та підтримка міжнародних партнерів можуть стати ключовими елементами для досягнення цих цілей.

Україна також може використовувати спорт для зміцнення міжнародного співробітництва. Спільні спортивні проєкти з іншими країнами, участь у міжнародних спортивних програмах та організація спортивних таборів для молоді з різних країн можуть сприяти розвитку дружніх відносин та взаєморозуміння. Такі ініціативи дозволяють налагоджувати культурний обмін, а також формувати у молодого покоління позитивне уявлення про Україну. На додаток, активна участь у міжнародних спортивних федераціях та організаціях допомагає Україні посилити свій голос у міжнародній спортивній спільноті та впливати на формування глобальної спортивної політики.

Варто також відзначити значення засобів масової інформації в реалізації цієї стратегії. Медіа забезпечують широкий інформаційний супровід спортивних досягнень України, формуючи в суспільній свідомості образ сильної та стійкої країни. Позитивне висвітлення українських спортсменів на міжнародних аренах, репортажі про спортивні ініціативи для постраждалих від війни та активна інформаційна підтримка спортивних подій сприяють формуванню позитивного іміджу України на міжнародному рівні. У цьому контексті соціальні медіа та інтернет-ресурси також відіграють важливу роль, оскільки вони дозволяють безпосередньо взаємодіяти з глобальною аудиторією та залучати міжнародну підтримку.

Доцільно наголосити, що публічна політика, публічна дипломатія та спорт як інструмент «м'якої сили» можуть створювати синергію, яка дозволяє державі ефективно формувати свій позитивний імідж на міжнародній арені, зміцнювати міжнародні зв'язки та підтримувати національні інтереси. У цьому поєднанні спорт виступає як потужний канал комунікації,

що дозволяє реалізовувати принципи публічної політики та дипломатії через популярні та доступні формати.

Публічна політика визначає основні національні цілі та завдання у зовнішньополітичній сфері, а також стратегію взаємодії держави зі світовою спільнотою. В контексті «м'якої сили» політика може спрямовуватися на популяризацію національної культури, цінностей та досягнень через спортивні проекти. Спорт є привабливим та об'єднуючим інструментом, здатним привертати увагу до країни, підвищувати її престиж та сприяти встановленню партнерських відносин.

Публічна дипломатія використовує спорт для взаємодії з іноземною громадськістю, зміцнення міжкультурних зв'язків та формування позитивного іміджу держави. Наприклад, організація міжнародних спортивних змагань, участь у них національних команд та підтримка відомих спортсменів-амбасадорів країни дозволяє досягати дипломатичних цілей. Такі ініціативи, як спортивні благодійні матчі або фестивалі, не лише створюють позитивний образ держави, але й підкреслюють її миролюбні наміри, відкритість та прагнення до глобального співробітництва.

«М'яка сила» – це здатність впливати на інші країни та спільноти не через військові або економічні засоби, а через культурну привабливість, цінності та ідеї. Спорт у цьому кон-

тексті стає «мовою» м'якої сили, яка зрозуміла та приваблива для людей незалежно від їхньої національності. Спортивні успіхи, відомі атлети та міжнародні спортивні події можуть слугувати інструментами для формування позитивного іміджу країни та її культури, привертаючи інтерес та повагу з боку іноземної аудиторії.

Ініціатива United24, запущена Україною для залучення коштів і підтримки у часи війни, чудово ілюструє це поєднання. United24 – глобальна фандрайзингова платформа, запущена 5 травня 2022 року українською владою для підтримки України під час російсько-української війни. Станом на травень 2024 року платформа збирає 650 млн доларів США від донорів зі 110 країн світу [1; 2].

Розглянемо приклади спортивних ініціатив, реалізованих через платформу United24, що дозволяють не лише залучати фінансову підтримку для України, але й підвищувати міжнародну обізнаність про події в країні. Такі проекти демонструють, як спорт може стати потужним інструментом «м'якої сили», об'єднуючи різні країни та соціальні групи навколо гуманітарних цілей.

Серед проектів United24, що поєднують спорт і благодійність, особливо виділяється благодійний матч Game4Ukraine, проведений 5 серпня 2023 року, мав на меті зібрати кошти на відбудову Михайло-Коцюбинського ліцею в

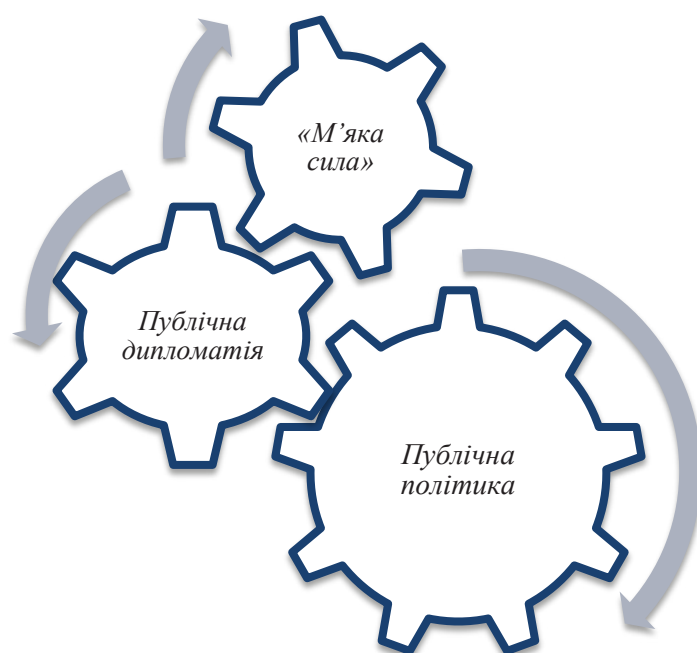

Рис. 1. Взаємозв'язок публічної політики, дипломатії та 'м'якої сили' у використанні спорту як інструмента впливу на міжнародні відносини та імідж держави

Чернігівській області. Завдяки участі відомих спортсменів та підтримці міжнародної аудиторії, Game4Ukraine сприяв не лише збору коштів, а й підвищенню міжнародної обізнаності про українські гуманітарні потреби. Цей спортивний захід став проявом «м'якої сили» України, демонструючи світу єдність та силу нації через спорт і підтримку освіти.

Проект Minesalt на базі Minecraft, де персонажами стали амбасадори United24, зокрема відомі спортсмени, як-от боксер О. Усик і футболіст О. Зінченко, також підсилює позиції України на міжнародній арені. Залучення світових зірок спорту як віртуальних гідів не лише популяризує проект серед гравців з різних країн, але й формує позитивний імідж України як країни, яка інноваційно підходить до вирішення кризових ситуацій, залучаючи геймерську та спортивну спільноти до збору коштів на відбудову Великокоостромської гімназії [1].

Такі ініціативи United24 демонструють, як спортивні проекти можуть бути ефективними інструментами «м'якої сили», об'єднуючи міжнародну спільноту навколо допомоги Україні та зміцнюючи її імідж як сильної, згуртованої та інноваційної нації.

Отже, поєднання публічної політики, публічної дипломатії та спорту як інструмента м'якої сили дозволяє державам досягати стратегічних цілей, формувати дружні відносини з іншими країнами та підсилювати свій позитивний вплив у світі без застосування примусових або економічних методів впливу.

Так, спортивні ініціативи створюють новий образ України на міжнародній арені, трансформуючи її сприйняття з країни, що бореться за виживання, до країни, яка має значні культурні та моральні цінності, спроможна об'єднувати людей заради вищих гуманітарних цілей. Залучення відомих іноземних спортсменів та амбасадорів також допомогло показати світовій спільноті, що підтримка України є важливою та актуальною, і це підтримує міжнародний інтерес до української культури, спорту та цінностей.

Позитивне висвітлення цих ініціатив у провідних світових ЗМІ, таких як BBC, CNN та спортивних виданнях, підтверджує, що ці проекти успішно досягають мети. Зокрема, висвітлення Game4Ukraine та участь у ньому світових зірок підвищили рівень міжнародної обізнаності про гуманітарну кризу в Україні. Платформи соціальних мереж і відгуки від міжнародних уболівальників також свідчать про збільшення позитивного ставлення до України як до держави, яка не лише активно захищає свої інтереси, але й об'єднує світ навколо ідеї допомоги та підтримки.

Варто наголосити, український спорт привертає значну увагу світових медіа, які висвітлюють досягнення українських спортсменів та їхній вплив на міжнародну спільноту:

– «Paris Olympics: Specter of war lurks behind Ukrainian athletes' performances» – стаття у «Le Monde» розповідає про виступи українських спортсменів на Олімпійських іграх у Парижі на тлі війни та їхні досягнення, зокрема три золоті медалі, які підняли Україну на 17-те місце в загальному заліку [3];

– «Paris 2024: Swimmer Oleksandr Komarov, pride of Ukraine and voice of Mariupol» – у цій публікації «Le Monde» висвітлюється історія українського плавця О. Комарова, який, переживши облогу Маріуполя, здобув три медалі на Паралімпійських іграх у Парижі, включно із золотом [4];

– «In wartime Ukraine, soccer fans bury rivalries and find a moment of calm at matches» – стаття Associated Press описує, як українські футболісти вболівальники, попри війну, відвідують матчі Прем'єр-ліги, знаходячи в них моменти спокою та єдності [5];

– «Oleksandr Usyk: 'They told me I could do more for Ukraine as a boxer than a soldier'» – у цій статті «The Times» розповідається про роль О. Усика у підтримці України під час війни, його перемоги на рингу та зусилля зі збору коштів для країни [6];

– «Der vertriebene Klub» – публікація у «Die Welt» присвячена футбольному клубу «Шахтар» Донецьк, який через війну змушений проводити свої матчі в різних містах Європи, зокрема в Гельзенкірхені [7] та ін.

Світові медіа, висвітлюючи досягнення українських спортсменів на тлі війни, привертають значну увагу до соціальних та гуманітарних аспектів ситуації в Україні. Історії про українських атлетів, дозволяють іноземній аудиторії глибше зрозуміти вплив війни на повсякденне життя українців та важливість національної ідентичності.

Крім того, такі фігури, як боксер О. Усик, використовують свою міжнародну славу для залучення підтримки для України, нагадуючи світу про необхідність солідарності з українським народом. Публікації про український спорт стають каналом для поширення інформації про те, як війна впливає на суспільство, сприяючи емпатії та підтримці з боку міжнародної спільноти. Спорт стає важливим інструментом «м'якої сили» України, демонструючи стійкість нації та об'єднуючи людей навколо ідеї допомоги та підтримки.

Таким чином, використання спорту як інструменту «м'якої сили» є багатофункціональною стратегією, яка сприяє зміцненню

позицій України на міжнародній арені, підвищенню соціальної інтеграції та соціального капіталу, а також формуванню позитивного іміджу держави. Успішна реалізація такої політики потребує скоординованих зусиль уряду, спортивних організацій, медіа та громадянського суспільства. Це дозволить Україні використовувати спорт як потужний інструмент для досягнення стратегічних цілей у міжнародних відносинах, сприяти національному єднанню та покращити добробут громадян, що робить спорт важливим аспектом державної соціальної та зовнішньої політики.

Висновки. Отже, спорт як інструмент "м'якої сили" відіграє важливу роль у формуванні позитивного міжнародного іміджу України. Участь українських спортсменів у міжнародних змаганнях на тлі війни привернула увагу світової спільноти, що, своєю чергою, допомогло показати Україну як стійку, сильну та єдину націю.

Крім того, стимулювання міжнародної підтримки через спортивні події, такі як благодійні матчі та міжнародні змагання, дозволяє не лише налагоджувати міжкультурні зв'язки, а й залучати донорів для гуманітарних цілей. Завдяки цьому відомі спортсмени, зокрема амбасадори United24, стають ефективними комунікаторами, підвищуючи обізнаність про ситуацію в Україні на світовій арені.

Ще один важливий аспект полягає в тому, що роль медіа у висвітленні спортивних досягнень українців сприяє формуванню позитивного іміджу країни, акцентуючи увагу на мужності українського народу. Історії спортсменів, які виступають під українським прапором, демонструють світові не лише силу спорту, але й моральні та культурні цінності нації.

Варто зауважити, що соціальні аспекти спорту стали особливо значущими для України, оскільки спортивні ініціативи допомагають у соціальній інтеграції вразливих груп, таких як ветерани, переселенці та особи з інвалідністю. Це, у свою чергу, сприяє соціальній згуртованості та допомагає долати психологічні травми, що є актуальним викликом для суспільства в умовах війни.

Загалом, завдяки поєднанню спорту, медійної підтримки та соціальних ініціатив Україна формує свій позитивний імідж на міжнародній арені, зміцнює зв'язки з іншими країнами та утверджує себе як нація з високими моральними і культурними цінностями.

Рекомендації:

1. Розвивати спортивну інфраструктуру: важливо створювати та модернізувати спортивні об'єкти, що забезпечить комфортні умови для тренувань та проведення змагань.

Це підвищить привабливість України як центру для міжнародних спортивних подій, сприятиме залученню іноземних спортсменів і фанатів.

2. Підтримувати програми соціальної адаптації через спорт: запровадження державних програм для соціальної інтеграції ветеранів, переселенців та інших вразливих груп через спортивні заходи допоможе підвищити їхню соціальну адаптацію. Спільна підтримка держави, громадських організацій та приватного сектору в реалізації таких програм сприятиме соціальній згуртованості.

3. Стимулювати співпрацю з міжнародними спортивними організаціями та фондами: підтримка та розширення партнерства з міжнародними організаціями (як, наприклад, FIFA, UEFA, Міжнародний олімпійський комітет) дозволить посилити позиції України на глобальній спортивній арені. Це також допоможе залучити фінансування та експертизу для розвитку спорту в Україні.

4. Активно залучати медіа та соціальні мережі для висвітлення досягнень: використання міжнародних медіа та соціальних платформ для популяризації досягнень українських спортсменів та спортивних ініціатив підвищить рівень обізнаності світової спільноти про Україну. Залучення медіа допоможе також у зборі коштів для гуманітарних цілей та зміцненні позитивного іміджу України.

5. Підтримувати інноваційні проекти та креативні формати у спорті: такі проекти, як Minesalt у Minecraft, демонструють креативний підхід до залучення молодіжної аудиторії. Важливо продовжувати впровадження інноваційних рішень у спорті, зокрема залучення віртуальних платформ та онлайн-ігор, що дозволяє звернутися до молодіжної аудиторії по всьому світу.

6. Залучати відомих спортсменів-амбасадорів для просування іміджу країни: підтримка та промоція відомих українських спортсменів, які можуть стати обличчям національної спортивної дипломатії, сприятиме зміцненню позитивного образу України. Спортсмени, які користуються довірою та популярністю, можуть бути ефективними комунікаторами на міжнародній арені.

7. Посилювати державну підтримку публічної дипломатії через спорт: забезпечення координації між державними установами, спортивними організаціями та медіа в рамках стратегії "м'якої сили" дозволить досягти цілісного впливу. Державна підтримка та фінансування спортивних проектів, що популяризують Україну за кордоном, є важливим фактором для посилення іміджу країни.

Використання спорту як інструменту «м'якої сили» має значний потенціал для зміцнення позицій України на міжнародній арені, підвищення соціальної згуртованості та формування позитивного іміджу країни. Реалізація цієї стратегії вимагає активної підтримки держави, співпраці з міжнародними організаціями та залучення медіа для забезпечення ефективного впливу на світову громадськість. Продовжуючи розвивати спортивні ініціативи, Україна зможе досягти значних успіхів у формуванні своєї національної ідентичності та зміцненні міжнародних зв'язків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. United24. URL: u24.gov.ua/uk/projects.
2. «ДІЯ» запустила мультимедійну платформу «UNITED 24 MEDIA». URL: <https://mms.gov.ua/news/diia-zapustyla-multymediinu-platformu-united-24-media>.
3. Paris Olympics: Specter of war lurks behind Ukrainian athletes' performances. URL: https://www.lemonde.fr/en/sports/article/2024/08/09/paris-olympics-specter-of-war-lurks-behind-ukrainian-athletes-performances_6712089_9.html?utm_source=chatgpt.com#.
4. Paris 2024: Swimmer Oleksandr Komarov, pride of Ukraine and voice of Mariupol. URL: https://www.lemonde.fr/en/sports/article/2024/09/13/paris-2024-swimmer-oleksandr-komarov-pride-of-ukraine-and-voice-of-mariupol_6725968_9.html?utm_source=chatgpt.com.
5. In wartime Ukraine, soccer fans bury rivalries and find a moment of calm at matches. URL: <https://apnews.com/article/ukraine-war-soccer-football-russia-bd4904af397834c4d8fd2baa9b9f8b3a>.
6. Oleksandr Usyk: 'They told me I could do more for Ukraine as a boxer than a soldier' URL: https://www.thetimes.com/uk/article/oleksandr-usyk-they-told-me-i-could-do-more-for-ukraine-as-a-boxer-than-a-soldier-jrhrx6dl6?utm_source=chatgpt.com®ion=global
7. Der vertriebene Klub. URL: https://www.welt.de/sport/plus253737748/Schachtar-Donetsk-Leben-zwischen-Krieg-Fussball-und-Familie.html?utm_source=chatgpt.com.